

Андрій ІЛЬНИЦЬКИЙ,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 231
Соціальна робота, спеціалізація «Соціальна педагогіка», Дрогобицький державний
педагогічний університет імені Івана Франка,
науковий керівник:
Орест ГУК,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та
корекційної освіти,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

ПРОФЕСІЙНА ПРАКТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

В умовах соціально-економічних перетворень, що активно відбуваються в країні, важливе значення мають питання, пов'язані з професіоналізацією особистості. Невпинний розвиток науки й техніки як наслідок соціальних відносин висуває певні вимоги до сучасних професіоналів. Тому одне з головних завдань у підготовці майбутніх спеціалістів передбачає формування усвідомленого та внутрішнього прийняття особливостей професійної діяльності, інтересів та схильностей до неї, розвиток професійних переконань, цінностей та ідеалів.

Реалізація окреслених завдань можлива лише за умови становлення та зміцнення професійної спрямованості особистості. Основою цього процесу виступає особистісна активність, що є показником уміння займати позицію суб'єкта професійного вибору. Професійна спрямованість особистості – складний динамічний процес, що починається з ранніх етапів онтогенезу.

В. Бодров виокремлює етапи професійного розвитку особистості, привертаючи увагу до формування професійної спрямованості під час вибору професії та в період професійної підготовки майбутнього фахівця. Дослідник з'ясував, що спрямованість особистості трансформується в процесі професіоналізації одночасно зі зміною змісту мотивів, цілей на різних етапах професійного розвитку й становлення. Професійна спрямованість є важливим

аспектом загальної спрямованості особистості, оскільки мотиваційно-ціннісна сфера дорослої людини формується насамперед у діяльності, що має переважно професійне спрямування. Людині як істоті соціальній властиво бути суб'єктом суспільно-трудової діяльності, однією із форм вияву якої є професійна спрямованість.

Зі свого боку, вона постає як один із аспектів загальної спрямованості особистості. Загальна спрямованість особистості, що формується протягом життя, є тією основою, на якій розвивається професійна спрямованість. У цьому виявляється зв'язок між аналізованими поняттями. Що стійкішою і ширшою є загальна спрямованість особистості, то легше й успішніше відбувається утворення на її основі професійної спрямованості й професійного становлення особистості загалом.

У процесі формування професійної спрямованості, зазначає А.С. Ткаченко, відбувається становлення особистості, розвиток її здібностей і можливостей, духовне зростання та збагачення. Сформована професійна спрямованість безпосередньо не тільки визначає успішність діяльності у вибраній професії, а й впливає на статус і життєву позицію особистості.

На думку Б.Ф. Ломова, професійна спрямованість є властивістю особистості, що визначає ставлення до обраної професії, впливає на успішність підготовки до неї та її виконання. Професійна спрямованість відображає загальне ставлення особистості до професії. Отже, варто розрізняти широке й вузьке трактування поняття «професійна спрямованість». У широкому значенні – це система емоційно-ціннісних ставлень, ієрархічна структура мотивів, які переважають і спонукають особистість до їх втілення в професійній діяльності. У вузькому – професійно важлива властивість, що посідає центральне місце в структурі особистості фахівця й визначає його індивідуально-типологічну своєрідність.

На підставі проведеного аналізу літератури та досліджень у структурі професійно-педагогічної спрямованості особистості, можна виділити насамперед два аспекти – особистісний та процесуальний. Перший,

особистісний, це сукупність тих домінуючих форм особистісної спрямованості майбутнього вчителя, що спричиняють його вираження.

Складовими цього аспекту є: потреби (в досягненні професійно-педагогічної мети, педагогічному спілкуванні, професійному самовираженні, самопізнанні), що обумовлюють професійно значущу мотивацію; інтерес (до програмних і позапрограмних психолого-педагогічних знань, до себе самого та інших людей і, зрештою, до професії вчителя); ідеали (наслідування педагога-«ідеалу», прагнення до професійного вдосконалення, «еталонного» рівня вчителя); переконання в потребі й важливості психолого-педагогічних знань, навичок та вмінь для успішної діяльності; рівень домагань (складність педагогічних завдань); самооцінка (загальноосвітня та професійна); ціннісні орієнтації, життєва мета тощо.

У другому, процесуальному, аспекті професійно-педагогічної спрямованості особистості майбутнього вчителя можна виділити три складові: когнітивну – наявність психолого-педагогічних знань і усвідомлення способів самопізнання, професійно-особистісної самоактуалізації; емоційно-оцінну, яка проявляється у позитивному ставленні до майбутньої професії, знань педагогіки і психології, в захопленні додатковою літературою з предмету педагогіки.

Загалом, під професійним становленням розуміють формування професійної спрямованості, компетентності, соціально значущих та професійно важливих якостей фахівців, їхньої готовності до постійного професійного зростання, пошуку оптимальних прийомів якісного і творчого виконання діяльності відповідно до індивідуально-психологічних особливостей. Сприяння професійному становленню фахівців соціономічних професій можна розглядати одним із найактуальніших завдань сучасної практичної психології. Однак для ефективного його виконання необхідно базуватися на результатах відповідних психологічних досліджень, спрямованих на визначення сучасних особливостей та закономірностей такого становлення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Балабанова К.В. Феномен життєстійкості в професійній діяльності осіб ризико небезпечних професій. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. Сковороди. Психологія*. 2016. Вип. 53. С. 5–12.
2. Гаркавцев Є.І. Сутність поняття «професійна надійність» майбутнього працівника органів внутрішніх справ. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. Вип. 4 (41). С. 30–34.